ఐదుమాసముల యిరువదిదినములు

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

౧

ఎటుచూచిన సుకుమారము, నాగరికత ద్యోతకమగుచుండెడిది గోపాలరావునందు. సన్ననిగోరంచు ధోవతులు. మెత్తనిపట్టుచొక్కాయిలు, పాముకుబుసములాగు మిసమిసలాడే జరీఖండువాలు తప్ప అతను వేఱొకవస్త్రమే వాడియెఱుగడు. ఎప్పుడును పాపిటచెఱుగని క్రాపింగు, పాలిష్ మాయని బూట్సులు, నల్లని ఫ్రేములో అమర్చిన గుండ్రని కంటియద్దములు, శిష్టవాచికలిగి తాను జన్మించిన యున్నతకుటుంబమునకును, తాను చదివెడి యున్నతవిద్యకును తగిన ఆకారమును, వర్తనమును కలిగియుండేవాడతడు. ఇంత నాగరికతగానుండునని వర్ణించుటచే అతడు వట్టిషోకులరాయుడని పాఠకులు భ్రమకు లోనగుదురేమో? వినయకారుణ్యాదిగుణవిశేషములు అతనికి పెట్టనిసొమ్ములు. సుప్రసన్నమైన అతని ఆననము సౌమ్యతకు కుదురు. మాతృదేశమనిన అతనికి పరమభక్తి. ఎవనికి దేశముపై ప్రేమయున్నదో వాడు దేశహితైకకార్యములందు పాల్గొనకిట్లుండగలడు? మహాత్ముడు సత్యాగ్రహము నారంభించి దేశీయులనెల్లర రండురండని ఆహ్వానించినప్పుడు ఆయన ఆహ్వానమునందుకొనిన విద్యార్థిగణములో గోపాలరావు ఒకడు. అతడువరించినకార్యక్షేత్రము విదేశవస్త్రబహిష్కారము.

౨

రుక్మిణి పురిటినిమిత్తము ఏడుమాసములక్రిందట పుట్టినింటి కేగినది. కొమారుడు కలిగినాడు. పిల్లవానికి అయిదవమాసము వచ్చినది. బారసాలచేసికొని భార్యను, బిడ్డను తీసికొని వెళ్లవలసినదని మామగారు మూడవనెలను, అయిదవనెలనుగూడ జాబులువ్రాసినాడు గోపాలరావునకు. సత్యాగ్రహోద్యమములో మునిగితేలుచున్న గోపాలు డాయుత్తరములకు జబాబియ్యలేదు. పోలేదు. రుక్మిణికి అత్తవారింటి కేగవలయుననెడి ఆతురత అధికముగా నుండుట గమనించి తలిదండ్రులు బిడ్డసారెపెట్టి రుక్మిణిని అత్తవారింటికంపినారు. తాను పుత్రవతియైనది. ఆసమయముననే తనభర్త ఎం.ఏ. పరీక్షయందు తీర్ణుడైనాడను సమాచారము వినినది. భార్యాభర్తలు మనసుకలిసినవారు. ఎలప్రాయముననున్నవారు. ఎన్నిముచ్చటలుండును? తమ సుఖమయసంభాషణలచే అధమమొకవారముదినములైనను విరామముండదని రుక్మిణి మదిలోని అభిప్రాయము. రైలులో పయనించినంతసేపు తమప్రసంగము లెట్టివిగానుండునో ఊహించి మురియుచు, తనువుకంటె ముందుగా పెనిమిటిసన్నిధికి పరువులు పెట్టుచున్న చిత్తముయొక్క ఉరవడికి నవ్వుకొనుచు, జబాబు వ్రాయనందులకు బాగుగా నిష్ఠురములాడవలయును, పరీక్షప్యాసైనందుకు బాగుగా అభినందించవలయును, బారసాలకు రానందులకు బాగుగా నెగతాళిచేయవలయును అని యేవేవో జాగ్రత్స్వప్నములు, ఆకాశ

హర్మ్యములు నిర్మించుకొనుచు వచ్చినది. స్టేషనువద్దనే తనభర్త ముఖారవిందము తప్పక నయనపర్వమొనర్చునని ఆమె దృఢనిశ్చయము. రైలుదిగగనే ప్లాటుఫారమంతయు కలయ చూసినది. ఆమె హృదయాకాశమున చిఱుమబ్బులు ఆవరించినవి.

3

ఆనాడు విదేశవస్త్రదుకాణములవద్ద తీవ్రముగా పికెటింగు జరుపుటచే అలసిసొలసి మధ్యాహ్నము పదిరెండుగంటలకు ఇంటికివచ్చినాడు గోపాలరావు. భార్యరాకను పనితొందరలచే మఱచిపోయిన గోపాలరావు భార్యనుచూచి 'అవును, యీదినము వస్తానని వ్రాసినారుగాదూ?' అని జ్ఞాపకము తెచ్చుకొనినాడు. ఉత్తరము వ్రాయకపోయిననేమి, రైలువద్దకు రాకపోయిననేమి తన్నుచూచినప్పుడు ఉల్లాసముగా భాషింపడనునది రుక్మిణి ఊహింపని ఆపద. అప్పుడు రుక్మిణిధరించియున్నచీర ఆర్టుసిల్కు, రవిక గ్లాస్గోమల్లు. ఆమె కొమారునకు తొడిగినదిగూడ విదేశపుదువ్వలువే. గోపాలరావుకన్నులలో కోపము, అసహ్యము నృత్యము సల్పినవి. మధురమందహాసము లేదు. మనోజ్ఞభాషణములులేవు. అడావిడిగా నాల్గుమెతుకులు నోటవేసికొని వెళ్లిపోయినాడు.

మగనివర్తనము రుక్మిణికి పిడుగు అడచినట్టులైనది. పచ్చజామిపండువలె మిసమిసలాడుచు, నవ్వుచు, కేకిసలుకొట్టుచు, ఊఁఆ అంటూ నల్లనిముంగురులు ముఖముపై క్రమ్ముచుండ చూచినవారినెల్ల ముద్దులవిందులకుపిలిచే పాలబుగ్గలతో నొప్పుచున్న కుమారుని క్రిందికి దింపకుండా యెత్తుకొనుననుకున్న పెనిమిటిచూపిన ఉదాసీనమునకు కారణము ఆమెకు తెలియలేదు. వేషమేమాఱినది. భాషేమాఱినది. మనిషే మాఱినాడు. ఈపరిణామమునకు కారణమేమిటో రాత్రికి తప్పకుండా తెలిసికొనవలయును. అస్తమయమునకొఱకు సూర్యునివంక చూచుచున్నది రుక్మిణి. ఆనాడు ఆమెఅన్నము మునిపంటకొఱికినది. కూర్కు-అసలేయెఱుగదు. తల్లియొక్క కళవళపాటునకు ఫలితముగా పిల్లవాడా దినమంతయు పోరుపెట్టి యేడ్చుచునే యున్నాడు.

౪

రాత్రి పదిగంటలకు గోపాలరావు ఇంటికివచ్చి చొక్కా విప్పుచున్నాడు. పోలీసు సబుయిన్స్పెక్టరువచ్చి "గోపాలరావుగారూ!" అన్నాడు. వెంటనే గోపాలరావు "ఎవరు" అనుచు వాకిలిలోనికివచ్చినాడు. "గోపాలరావుగారు తమరేనా?" అని వారంటుఉత్తరువుజారీచేసినాడు ఇన్స్పెక్టరు. గోపాలరావు నిశ్చలుడై నిలువబడినాడు. అతనిముఖసీమపై ఎట్టి వికారమును కనుపించలేదు.

"ఒకగంట టైమిస్తారా?" అన్నాడు యిన్స్పెక్టరుతో. 'వీలుకాదు.'-'భోజనము చేసియైన రావచ్చునా?'-'ఉత్తరువులేదు.'-'సరె, రెడీ' అని ఇన్స్పెక్టరు వెంటనడిచినాడు గోపాలరావు.

౫

ఓపికగల మేజస్ట్రీటు ఆరాత్రివేళగూడ కోర్టులోనే కూర్చున్నాడు. జీతము మామూలేకాని న్యాయాధికారులకిప్పుడు పనిమాత్రము డబుల్. పట్టుదలగల ప్రచారకుల నెంతత్వరగా ఊరినుండి తరిమివేసినంత హాయిగా నిద్రపోవచ్చునని అధికారులఊహ. గోపాలరావు యిన్‌స్పెక్టర్లు ముందూ, వారివెనుక నిరువురు రక్షకభటులూ. మేజస్ట్రీటు గోపాలరావునుచూచి 'ఏమయ్యా! విదేశవస్త్రములుధరింపరాదని ప్రజలలో తీవ్రప్రబోధము గావించుచున్నావట గదా?'-'అవును.'

'విదేశవస్త్రములు దహించివేయుమన్నావుటగాదూ?'-'నిజమే.'

'విదేశవస్త్రపుదుకాణములవద్ద గుంపులుచేర్చి విదేశవస్త్రములు కొనవద్దని ప్రజలను బాధించుచుంటివట గాదూ?'

'బాధించుటలేదు. బ్రతిమలాడుట.'

'అయితే నీవు నేరస్తుడవే.'

'మీదృష్టిలో.'

'డిఫెన్సుపెట్టుకుంటావా?' 'ఊహూం.'

'అపాలజీ?'

గోపాలరావులోని శౌర్యరసమును వెలికిచిమ్ముచున్నట్లుగా అయిపోయినవి దృక్కులు. మేఘగంభీరమైనవినదంతో అన్నాడు: "సత్యాగ్రహవీరుల నిఘంటువునుండి డిఫెన్సు, అపాలజీ అనేపదములు తుడిచివేయబడినవి."

మేజస్ట్రీటు చకితుడైనాడు. మాటతడబడినది. "దృష్ట్వాహిత్వాం ప్రవ్యథితాంతరాత్మాధృతింనవిందామిశమంచవిష్ణో" అని అర్జునుడు కృష్ణుని విశ్వరూపమునుచూచి భయార్తుడై వలవలలాడినచందమున నించుకసేపు లోలోనకొట్టుకాడినది అతని అంతరాత్మ. అయినను కర్తవ్యముతప్పదు. బిడియముతో, భయముతో గద్గదకంఠుడై ఆఱునెలలు కఠినశిక్ష, సి. క్లాసు అన్నాడు మేజస్ట్రీటు.

"వందనములు" అన్నాడు గోపాలరావు.

౬

రుక్మిణికి ఇల్లు అరణ్యమైపోయినది. ఎనిమిదినెలలక్రితము పుట్టినింటికేగి అదినమే వచ్చినది రుక్మిణి. కొడుకును చూపలేదు, మాటలు మాటాడలేదు, నవ్వులు నవ్వలేదు, హాస్యములాడలేదు, తనహృదయమాతనికి తెలుపలేదు, ఆతనిహృదయము తాను తెలిసికొనలేదు. హా! ఎట్టియుత్కంఠ కెట్టివిఘాతము? పెనిమిటిశిక్షావర్తమానమువిని పిడుగడచినట్లు నేలగూలిపోయినది రుక్మిణి.

"ఎండకోర్చలేడు, ఆకలికోర్చలేడు, కష్టమైనపని చేయలేడు, గరగర నేతితోవేగిన కూరలుగాని పనికిరావు. మెత్తనిపక్కపైగాని మేనువాల్చడు. బజారునుండి ఒక్కవస్తువు తేరా బాబూ! అంటే అభిమానము, సిగ్గు. ఇటువంటివాడివే, నాతండ్రీ! ఈఆరునెలలు ఆచెఱలో ఎట్లుగడపి వస్తావురా? మాకన్నులెప్పుడు చల్లబఱుస్తావురా?" అని తల్లిదండ్రులు గోల. అన్నాలులేవు, నీళ్లులేవు. మిన్నువిరిగి మీదబడ్డట్టయినది ఆసంసారస్థితి.

౭

రుక్మిణి సిరిగలయింటబుట్టినది. ఆమెతండ్రి గొప్పఉన్నతోద్యోగి. కాన స్వార్థప్రేరితమైన రాజభక్తి వారిచిత్తములకు పెట్టనికోట. బహిర్ప్రపంచములోని వ్యవహారములు వారి చెవికిచేరవు. పేదసాదల కష్టనిష్ఠురములు, విదేశవస్తువులవలని యనర్థకములు, పరాధీన భారతదేశపు అగచాట్లు వారెప్పుడును వినినసంగతులుగావు. ఇంటిలోని ఆడవారు నల్గురు ఒక్కచో కూర్చుండినచో వారి ప్రసంగవిషయములు చీరలు, నగలు, కాకపోతే పిండివంటలు, వేపుడుకూరలు, కాఫీలు, టీలు. ఇట్టిభోగప్రపంచములో పుట్టిపెరిగినదగుటచేత రుక్మిణి జ్ఞానముగూడ వీనికి మించలేదు. సత్యాగ్రహోద్యమముచే దేశమట్టుడికినట్లుడికి పోవుచున్నను వానినిగుఱించి ఆమె కొంచెముగూడ విచారించియుండలేదు. నేడు తనదేశమునందు తయారైన వస్త్రములను దానుధరించి యితరులనుగూడ ధరింపుడని ప్రబోధించినందులకు తన మగనికి దొంగలకు, దోపిడీగాండ్రకు, హంతకులకువేసినట్లు కఠినశిక్షవేసినారనివిని రుక్మిణి ఆశ్చర్యచకితురాలై పోయినది.

"ఏమి! మనదేశపుగుడ్డ మనము కట్టుకొనుటగూడ తప్పేనా? నేడిదైనది. తేపు మీకుగావలసిన ఆహారపదార్థములను మేమే పచనముచేసి పంపెదముగాని మీరు తయారు చేసికొనరాదనినచో మనప్రాయిచ్యలు తవ్వివేసికొనవలసినదేనా? ఎంత అధమపుబ్రదుకు. నాపెనిమిటి నాతో మాట్లాడలేదని యెంతోవేదన పడితిని. కాని కారణము తెలిసికొనలేక పోతిని. నేను,పిల్లవాడు ధరించియున్న విదేశవస్త్రములే వారికి అసహ్యకారణమై యుండవలయును. విదేశవస్త్రములలో నైసూ, నాజూకూ ఉన్నదనుకొనుచుంటిమిగాని వానిలో ఇంతపరాధీనతయున్నదని గమనించలేదు. ఛీ! నాపతికి అప్రియములగుటయేగాక శిక్షాహేతువులైన ఈవిదేశవస్త్రములు నాకేల?" అనియోచించి తక్షణమే రుక్మిణి తన చీనిచీనాంబరములకు సెలవొసంగినది. ఆమెఇప్పుడు ఖద్దరువస్త్రధారిణి. ఏహార్మోనియము వాయిద్యమో, ఫిడేలు వాయిద్యమో వినబడుచుండెడిది రుక్మిణి మేడమీదగదిలో మునుపు. ఇప్పుడు ఎల్లవేళల రాట్నపునినదము.

౮

కాలచక్రము గిఱ్ఱునదిరిగిపోవుచున్నది. గోపాలురావు బళ్లారిజెయిలులో శిక్షననుభవించుచున్నాడు. జెయిలుభోజనము సరిపడలేదనియు, చాలచిక్కిపోయినాడనియు, జగటవిరే

749

చనములు పట్టుకొనినవనియు, ప్రదేశమునూచ్చెనారనియు, యేవేవో వార్తలువచ్చుచున్నవి గాని తండ్రి, మామగార్ల బలవంతముచే గోపాలరావు క్షమాపణయిచ్చిపచ్చెననువార్తను మాత్రము కలలోనివార్తచేసినాడు గోపాలరావు. రుక్మిణికి వేరుపనిలేదు. ఆమె చిత్తము పెనిమిటిమీద, చేయి రాటముమీద. గోపాలరావు జైలుకువెళ్లి దాదాపుఅయిదుమాసము లైనది. ఈఅయిదునెలలలో ఆమె పెనిమిటికొఅకొకడు త్తరీయములజతను, ధోవతులజతను, ఒక చొక్కాతానును తన సొంతదారముతో నేయించియుంచినది. అల్లుడు చెఱసాలప్రవేశము వినినంతనే తండ్రివచ్చి, "అమ్మాయీ! ఇకనీవు ఇక్కడెందుకు? అతను వచ్చినదాకా మనయింట్లోనే ఉందుగానిరా"అని రుక్మిణిని పిలిచినాడు. రుక్మిణి జవాబుచెప్పలేదు. చెక్కిళ్లపై దిగజారిన కన్నీళ్లను గోటికొనలతో చిమ్ముకొని, పైటచెఱగుతో తడి తుడిచికొనినది. తండ్రి మరల ఆప్రస్తావనచేయలేదు.

౯

సంక్రాంతి పండుగవచ్చినది, వెళ్లినది. కాని మువ్వంతుయిండ్లలో ఆయేడు పండువు లేదు. ఇంటింట తండ్రియో, కొమరుడో, తోడబుట్టినవాడో, అల్లుడో ఎవరో ఒకరు చెఱసాలక్లేశమనుభవించుచున్నప్పుడు పండుగుపై ప్రేమయెవరికి?

రుక్మిణి అత్తవారింట యెన్నివత్సరములనుండియో సావిత్రీగౌరిని ప్రతిష్ఠించుట వాడుక. "నీకిష్టమైతే ఈయేడుకూడ అమ్మవారినిపెట్టి నోమునోచుకో అమ్మా! అమ్మవారి నోముమానుకోడమెందుకూ?"అన్నది వాళ్లత్తగారు రుక్మిణితో. భర్తకు శుభములగూర్చెడు నావ్రతమును జరుపుటకు రుక్మిణికిగూడ కుతూహలము గలిగినది. కాని సావిత్రీగౌరీ వ్రతము ఒక్కరుచేయునదికాదుగదా. చాలమంది కలిసినోచుకొనవలెను. తమయింట సావిత్రీ గౌరిని పెట్టితిమని తెలిసినచో ఈయేడుగూడ పెక్కుమంది యువతులువచ్చి నోచుకొనెద రని ఆమెకెఱుకయే. అయితే వారు తొల్లిటివలె విదేశవస్త్రముల ధరించివచ్చి నోమునోచుకొనినచో తాను పతికి హితమైన వ్రతము జరిపినదెట్లగును? రుక్మిణికి గల్గిన ఈసందియము నిట్లుపూరించినది. "ఈవత్సరము మాయింట నోము నోచుకొనువారు ఖద్దరువస్త్రములు ధరించియే నోచుకొనవలయును"అని నోమునోచుకొన నెంచువారికికబురంపినది. ఈనియమమునకు బద్ధులుకాలేకపోవుటచే రుక్మిణియింట నోమునోచుకొనువారు కొద్దిమందియైనారు. రుక్మిణి నిరుత్సాహముజెందలేదు. ఆకొద్దిమందితోనే సావిత్రీగౌరీవ్రతమారంభించినది.

౧౦

సావిత్రీగౌరినిపెట్టి నాటికి ఎనిమిదిదినములు. సావిత్రీపూజాతత్పరలగు నారీరత్నములతో సావడి కలకలలాడిపోవుచున్నది. తెల్లవారితే తొమ్మిదిదినములు. వ్రతము ముగియును. దేవికుద్వాసనముచెప్పబడును. కాన ఆయెనిమిదవనాటిరాత్రి సావిత్రీదేవియొక్క

750

యుజ్జ్వలరూపము దర్శనీయము. కడపటిదినమగుటచే ఆదినము నోమునోచుకొనెడివారేగాక చూడవచ్చినపేరటాండ్రుగూడ గుంపులుగుంపులే. వారముదినములనుండి ప్రాతస్సంధ్యల సల్పిన పూజలచే నాడు దేవీరూపము పసుపుకుంకుమములకుప్ప, పుష్పాక్షతలరాసి. ఆమె చుట్టు భక్త్యుత్సాహములతో వినమ్రులై దేవినర్చించు తొయ్యలులు. ఎక్కడజూచిన దీపములు! ఎక్కడజూచిన పిండిముగ్గులు! ఎక్కడజూచిన పసుపుకుంకుమలు! ఎక్కడజూచిన గంధాక్షతలు! ఎక్కడజూచిన అగరుధూమములు! ఎక్కడజూచిన పుష్పములు! ఎక్కడజూచిన కర్పూరనీరాజనములు! ఎక్కడజూచిన నివేద్యపదార్థములు! అహో! ఆరాత్రివేళ, ఆ దీపముల సన్నిధిని, ఆదేవీమూర్తియెదుట శుద్ధఖద్దరువస్త్రధారిణులై నిశ్చలదీక్షతో దేవి నర్చించుచున్న యామానవతీమానసములలో ఎట్టిభావములు, ఎట్టి ఆకాంక్షలు, ఎట్టి సంకల్పములు ఉద్భూతమై దేవికి నివేదింపబడుచున్నవో యెవరికెఱుక?

౧౧

నాటికి గోపాలరావు ఖైదుకువెళ్లి అయిదునెలల ఇరువదిదినములు. తక్కిన పదిదినములు వ్రేళ్లపై లెక్కించుచున్నది రుక్మిణి. కాని గోపాలరావు తన సత్ప్రవర్తనచే శిక్షాకాలములో పదిరెండుదినములు ముందుగనే విడుదలయైవచ్చునని ఆమెకేమి తెలియును? రాత్రియెనిమిదిగంటలకు పడమటినుండివచ్చు బండివచ్చినది. వెళ్లినది. వెళ్లుచు కూతగూడ వెట్టినది. ఎవరును వినలేదు. తమసావిత్రీపూజాసంరంభములో ఆయువతుల కీరైలురాకపోకలేమియెఱుక?

రైలువచ్చివెళ్లిన ఇరువదినిముసములకు-ఇంటినిండ క్రిక్కిరిసియున్న నారీమణులలో- 'గోపాలరావుగారు వచ్చినారు, గోపాలరావుగారు వచ్చినారు' అని ఒకచిన్నకలకలము పుట్టి రుక్మిణి చెవికెక్కినది. ఎక్కుటయేతడవు. ఇక ఆమె మోదవారాశికి పారమెక్కడ? దేవికై కూర్చిన కుసుమమాలలు ఒరులకై వినియోగింపవచ్చునా అను ఆలోచనయేదీ? ఆమెదృష్టిలో పతియుదైవమే. దేవికిసమర్పించుటకై కూర్చియుంచిన కుసుమమాలికను కరములగైకొని యొక్కుదుటున పతిసందర్శనమునకేగినది రుక్మిణి. చేతనున్న పుష్పమాలను చేతికందించునో, కంఠసీమనలంకరించునో, చరణయుగళిపై సమర్పించునో-రుక్మిణి మనస్సంకల్పమప్పుడెబ్భంగినున్నదో? కాని కుసుమమాలికాకీలితకరాబ్జయై మహోత్కంఠతో నేతెంచు రుక్మిణి నల్లంతనే చూచినాడు గోపాలరావు. తనువు కృశించినది. జవము సడలిపోయినది. మాఱురూపుపడిపోయినాడు. కాని యుజ్జ్వలములైన ఆనేత్రములలో దీపించు ఆదేశభక్తికి తఱుగుబఱుగులులేవు. 'రుక్మిణీ! ఆపూలదండ సీమనూలుతో గట్టినదేమో, నేను ముట్టను' అన్నాడు గోపాలరావు. అనిశితశరాపాతమువంటి వాక్యప్రయోగమున కుపహతినొంది నేలగూలుటకు రుక్మిణి మునుపటిరుక్మిణియా? కాదు. ఆయోధపత్ని ఇట్లు ధీరతతో జబాబిచ్చినది: "సీమనూలు నాచేతినుండితొలగి అయిదుమాసములయిరువదిదినములు,"